

Tytulus

Hic est clipeus, arma et insignia invictissimi militis, qui cognominatus est Victor cum quinque vulneribus, fultus lancea decoratusque corona.

5

Parabola

Homo quidam nobilis decore cuiusdam virginis captus sibi eam arra prestita desponsavit. Set antequam ipsam in thalamum traduceret nupciarum, latro degener desponsatam illam decipiens constupravit, quam mox duris constringens funibus in carcerem tenebrosam posuit et, ne sponsam de cetero aspiceret, crudeliter excecavit. Tandem miles ille nobilis, ex regali ortus prosapia, dilectionis sue erga sponsam non inmemor, in regionem longinquam profectus est, ut dilectam, quam perdidit, memor fidei sue inquireret, si ipsam forsitan alicubi inveniret. Unde ob eius amorem triginta duobus annis in exilio degens in laboribus et erumpnis plurimis vixit diversisque et magnificis conflictationibus amicam suam, que perierat, inquisivit. In bellis autem et occursibus variis armorum instrumentis usus est, ut vigorosius eriperet, pro cuius amore fervens victoriosius decertaret. Dumque preliorum diversis conflictibus huc illucque circumducitur, tandem ad ymum descendens carcerem sponsam, quam perdidit, vinctam in tenebris reperit. Quam mox absolutam vinculis eduxit et glorie pristinae reddidit regni que sui participem secum fecit. Explicit parabola.

10

15

20

25

Sequitur expositio:

Homo iste nobilis est Dei et hominum mediator, homo Christus Ihesus, Filius Dei benedicti, cuius nobilitatis genealogiam, quam ineffabilis sit, eximius prophetarum Isayas apercius declaravit dicens: Generationem illius quis enarrabit?, ut evidenter ostenderet, quia eius celsitudinis fastigium nullius creature sermocinatio explicaret. De eius profecto nobilitate Salomon in Proverbiis cecinit, ubi ait: Nobilis in portis vir eius, quando se-

30

7 Luc. 19,12 – 10 cf. prov. 5,22 – 13 Luc. 19,12 – 16 cf. II Cor. 11,27 – 27 I Tim. 2,5 – Marc. 14,61 – 30 Is. 53,8 – 33 prov. 31,23

Nadpis

Toto jest štít, zbroj a odznaky zcela nepřemožitelného rytíře, který se nazývá Vítěz s pěti ranami, opřený o kopí a ozdobený korunou.

Podobenství

Jeden člověk vznešeného rodu, uchvácen krásou které si panny, si ji zasnoubil zásunbním darem. Dříve však než ji uvedl do svatebního lože, zvrhlý lotr onu snoubenku oklamal a zprznil, nato ji spoutal tvrdými provazy, uvrhl do temného žaláře a krutě oslepil, aby už napříště snoubence nespátřila. Konečně se onen urozený rytíř pocházející z královského rodu, nezapomínaje na svou lásku ke snoubence, vydal do daleké země, aby hledal, pamětliv svého daného slova, milovanou dívku, zda by ji snad někde našel. Tak strávil pro lásku k ní třicet dvě léta ve vyhnanství, žil v námáhách a přechetných útrapách a pátral v různých a slavných bojích po přítelkyni, která zmizela. V pútkách a utkáních pak užil různých druhů zbraní, aby co největší mocí osvobodil tu, pro kterou z horoucí lásky vítězně bojoval. Když jej tak různá střetnutí a boje přiváděly tam i onam, sestoupil posléze do nejhlubšího žaláře a v temnotách našel spoutanou snoubenku, kterou ztratil. Zbavil ji pout, vyvedl ven, navrátil v dřívější slávu a učinil ji účastnou svého království. Končí podobenství.

Následuje výklad:

Ten člověk vznešeného rodu je prostředník mezi Bohem a lidmi, člověk Kristus Ježíš, syn Požehnaného; jak nevypověditelný je jeho vznešený rodokmen, zcela jasně vyjádřil vynikající prorok Izajáš slovy: Jeho pokolení kdo vypoví?, aby zřejmě ukázal, že důstojnost jeho vznešenosti nemůže vyložit řeč žádného stvoření. O jeho urozenosti zajisté zapěl Šalomoun v Příslovích tam, kde praví: Urozený v branách její muž, když zasedá se

derit cum senatoribus terre. Vir, inquit, eius. Cuius eius? Eius certe virginis, cuius decore captus sibi eam arra prestita desponsavit. Hec, fratres, virgo est rationalis anima, que creata ad Dei ymaginem et similitudinem ante prothoplasti lapsum nullius culpe conscia manebat feliciter incorrupta. Unde de ipsa pro statu 5 innocencie verificari potuit, quod Moyses in Genesi scribens ait, quod scilicet erat puella decora nimis virgoque pulcherrima et incognita viro. Et idcirco Dei Filius eius decorem concupiscens arram sibi prestitit, qua mediante eam, que oculis illius placuerat, desponsavit. Quid arre nomine nisi donum superne gracie, in qua 10 creata est anima, figuratur? Quam tunc ei Patris Unigenitus contulit, quando cum Patre et Spiritu sancto ipsam ad ymaginem et similitudinem suam creavit. Hec eciam sponsalia post lapsum primi hominis tempore legis scripte quasi iterans renovavit, dum virtutem fidei menti humane indidit et, quid deberet credere, 15 scripturarum serie revelavit. Per Osee quippe prophetiam ait: „Sponsabo te michi in fide.“ Huius desponsacionis amirabile sacramentum iam tempore gracie procius ille gloriosus aperuit, qui scribens ad Corinthios ait: „Despondi vos uni viro, virginem castam exhibere Cristo.“ Grandis, fratres mei, dignitas anime, 20 ingens nobis materia leticie oritur, cum ancilla humilis, nostra videlicet anima, Dei Filio in coniugium copulatur. Sed, heu, in Iob scribitur: Versa est in luctum cythara mea et organum meum in vocem flencium. Nam in parabola, quam exponimus, sequitur, quod antequam prefatus nobilis sponsam suam in thalamum traduceret nupciarum, latro degener desponsatam decipiens constupravit. In thalamum sponsus sponsam traduxisset, cum post 25 certum numerum hominem, quem Deus formaverat, ab hac vita, mortis non interveniente supplicio, ad eternam gloriam in celi palacia transtulisset. Sed, heu, ecce latro, qui a luce veritatis 30 factus degeneravit, quia in veritate non stetit, humani scilicet

29 interveniente Sch] interverte MS

3 gen. 1, 26; 27 – hymnus Pange lingua – 7 gen. 24,16 – 8 cf. psalm. 44,12 – 12 gen. 1, 26; 27 – 17 Os. 2,20 – 19 II Cor. 11,2 – 23 Iob 30,31 – 29 cf. I Petr. 5,10

staršími země. Muž, řká, její. Koho se týká ono „její“? Zajisté té panny, kterou si zasnoubil, uchvácen její krásou, zasnubním darem. Tato panna, bratři, je rozumová duše, která stvořena k obrazu a podobě boží zůstávala před pádem prvního člověka v blažené neporušenosti nevědoma si žádné viny. Proto se o ní, pokud jde o stav nevinnosti, mohlo právem uvádět to, o čem píše a mluví Mojžíš v Genesi, že to totiž byla dívka velmi půvabného zjevu, překrásná panna a muž ji dosud nepoznal. A proto boží syn zatoužil po její kráse, dal jí zasnubní dar a jím si zasnoubil tu, která se zalsbila jeho zrakům. Co jiného se obrazně rozumí zasnubním darem než dar nebeské milosti, v níž byla duše stvořena? Tu jí dal jednorozený Syn Otce tehdy, když ji s Otcem a Duchem svatým stvořil ke svému obrazu a podobě. Tyto svaatební dary též po pádu prvního člověka v době psaného zákona jako by znovu obnovil, když vložil do lidské mysli ctnost víry a v řadě písem odhalil, v co má věřit. Prostřednictvím Ozeášova prorocství totiž praví: „Zasnoubím tě sobě ve víře.“ Podivuhodnou svátost tohoto zasnoubení zjevil již v době milosti onen slavný družba, který v listu ke Korintským praví: „Zasnoubil jsem vás jedinému muži, abych vás jako čistou pannu odevzdal Kristu.“ Vzniká nám, moji bratři, veliká důstojnost duše, nesmírný zdroj radosti, když se pokorná služebnice, totiž naše duše, spojuje v manželství s božím Synem. Avšak běda, v knize Job je psáno: V žal se obrátila má lyra a má přšťala ve hlas pláčících. Neboť v podobenství, které vykládáme, následuje, že dříve než zmíněný urozený muž uvedl svou nevěstu do svatebního lože, zvrhlý lotr snoubenku oklamal a zprznil. Ženich by byl nevěstu uvedl do svatebního lože, kdyby byl po určité době člověka, kterého Bůh stvořil, přenesl z tohoto života bez trestu smrti k věčné slávě do nebeských sídel. Avšak běda, hle lupič, který stvořen světlem pravdy se odrodil, protože nesetrvál v pravdě, totiž nepřítel lidského rodu ďábel, svedl snoubenku

generis inimicus dyabolus, per fructum vetitum seduxit sponsam et in peccatum deiciens, heu, quam turpiter violavit arramque sponsi abstulit, dum per culpam spoliavit a gracia et vulneravit nos letaliter in natura. Huius nostre infelicitatis et miserie ipse Dominus in ewangelio Luce meminit, ubi in parabola loquens ait: Homo quidam descendebat ab Ierusalem in Iericho et incidit in latrones, qui eciam despoliaverunt eum et plagis inpositis abierunt semivivo relicto. Iherusalem „visio pacis“, Iericho „luna defectum significans“ interpretatur. Tunc igitur homo ab Ierusalem in Iericho descendit, quando a paradysi pacifico gaudio per lapsum peccati in defectus varios et grandes, quas nunc experimur, miserias venit. In latrones quoque incidit, cum voluntati suadentis dyaboli obedivit et idcirco spoliatus est divina gracia et vulneratus multis defectibus et mortis supplicio in natura. Dicitum quippe illi fuerat in Genesi: „De ligno sciencie boni et mali ne comedas! In quacumque die comederis ex eo, morte morieris.“ Ecce comminatus est Dominus et transgressori voluntario adimplevit. De hoc beatus Augustinus libro XIII° De civitate Dei scribens ait: Lege nature nullam mortem homini Deus fecit, sed merito peccati est inflictata, quoniam peccatum vindicans Deus dixit homini: „Terra es et in terram ibis.“ O misera sors hominis, o durus et dirus ille casus, ut qui tanta eramus dignitate ex Dei ad nos coniunctione preediti, nunc in tantam sumus despectionem et miseriam devoluti. Dicitum erat homini ante lapsum: „Dominimini piscibus maris et volatilibus terre et universis animantibus, que moventur in terra“, in Genesi. Post lapsum vero, dum pena infligitur, eidem dicitur: „Maledicta terra in opere tuo. In labore comedes ex ea cunctis diebus vite tue, spinas et tribulos germinabit tibi. In sudore vultus tui vesceris pane tuo, donec revertaris in terram, de qua sumptus es, quia pulvis es et in pulverem reverteris.“ O infelix et flebilis commutacio! Quibus erat dominium prestitum omnium, nunc ad terre culturam in sudoris angustia

⁶ Luc. 10,30 sqq. – ⁸ s. Augustinus, In psalmum LX enarratio, PL 36,728 – ¹⁵ gen. 2,17 – ¹⁸ cf. s. Augustinus, De civitate Dei 13,15 – ²⁴ gen. 1,28 – ²⁷ gen. 3,17 sqq.

zakázaným ovocem a uvrhnuv ji do hříchů, běda, jak hanebně ji zneuctil a ženichův zasnubní dar odcizil, když nás skrze provinění oloupil o milost a smrtelně zranil v naší přirozenosti. Toto naše neštěstí a bídu připomíná sám Pán v Lukášově evangeliu, kde v podobenství praví: Jeden člověk šel z Jeruzaléma do Jericha a upadl do rukou lupičů, kteří jej obrali, zbili a odešli zanechavše jej položivého. Jeruzalém se vykládá jako „vidění míru“, Jericho jako „měsíc v ubývání“. Tehdy totiž šel člověk z Jeruzaléma do Jericha, když se dostal hříšným pádem z pokojné radosti ráje do různých útrap a velikých běd, které nyní zakoušíme. Upadl také do rukou lupičů, když uposlechl vůle ďábla, který jej přemlouval, a byl proto oloupen o božskou milost a zraněn ve své přirozenosti mnohými útrapami a trestem smrti. Bylo mu totiž řečeno v Genesi: „Ze stromu poznání dobrého a zlého nejez! V den, kdy bys z něho jedl, propadneš smrti.“ Hle, Pán vyslovil hrozbu, a tomu, kdo o své vůli zákaz přestoupil, ji splnil. O tom praví svatý Augustin ve 14. knize spisu O boží obci: Podle přirozeného zákona neurčil Bůh člověku žádnou smrt, ale způsobil mu ji hřích, protože Bůh trestaje hřích řekl člověku: „Zem jsi a v zemi půjdeš.“ Ó, bídný lidský úděl, ó tvrdý a krutý onen pád, když jsme my, kteří jsme byli pro spojení Boha s námi obdařeni tak velkou důstojností, nyní klesli do tak velkého opovržení a ubohosti. Před pádem bylo člověku řečeno v Genesi: „Panujte nad mořskými rybami, nad pozemským ptactvem a nade vším živým, co se hýbe na zemi.“ Po pádu však, když je ukládán trest, se mu praví: „Kvůli tobě nechť je země prokleta. S trápením z ní budeš jíst po všechny dny svého života, bude ti plodit trní a bodláčí. V potu tváře budeš jíst svůj chléb, dokud se nevrátíš do země, z níž jsi byl vzat, protože prach jsi a v prach se navrátíš.“ Ó neblahá a žalostná změna! Těm, kterým byla dána vláda nade vším, je nyní určeno obdělávat zemi

deputantur, et qui vite perhennis facti fuerant participes, nunc audiunt: „Reverteris in pulverem, quia pulvis es.“ O latro perfidissime, qui dicebas: „Nequaquam morte moriemini, sed eritis sicut dii.“ O nequam, ubi est tuum nequaquam? Ecce omnes morimur et quasi aque dilabimur in terram, que non revertuntur. 5 Sed ecce, non suffecit illi latroni crudelissimo, ut honorem virginis memorate violando auferret, sed insuper constupratam duris constringens funibus in carcerem tenebrosam posuit et, ne de cetero sponsum suum aspiceret, excecavit. Quid, fratres mei, funium nomine nisi horrendum peccati vinculum intelligitur, quo infelix anima miserabiliter colligatur? Hoc certe fune Psalmista vinctus fuerat, cum dicebat: „Funes peccatorum circumplexi sunt me.“ Hiis ergo funibus anima peccatrix constricta in carcerem inferni fuit detrusa et a visione Dei tanquam ceca erat in secula segregata, iuxta quod in Sapiencia scribitur: Excecavit eos malicia eorum. Erraverunt, ait Ieremias, ceci in plateis polluti in sanguine, scilicet peccati, et errantes ad locum inferi finaliter descenderunt. In huius figura Sampson excecatus iussus est clausus in carcere molere, quia peccatrix anima in inferni ergastulum detrusa compellebatur penas acerbissimas sustinere. In hoc nimirum carcere se vinctum agnoverat, qui dicebat: „Educ de carcere animam meam!“ 20

Sed non est oblitus misereri Deus nec continuit in ira sua misericordias suas, quia narrat parabola, quod sponsus ille nobilis, dilectionis sue erga sponsam non inmemor, in regionem 25 longinquam profectus est, ut dilectam suam inquireret, si forte ipsam alicubi inveniret. Non inmemor enim dilectionis sue ad animam hominis Dei Filius extitit, qui per Ieremie propheciam dulciter loquens ait: „In caritate perpetua dilexi te, ideo attraxi te miserans.“ Et ibidem ait: „Recordatus sum tui miserans adolescenciam tuam et caritatem desponsacionis tue“, qua scilicet te 30

v úzkostném potu, a ti, kterým se dostalo účasti na věčném životě, nyní slyší: „Navrátíš se v prach, protože prach jsi.“ Ó nejzrádnější lotře, který jsi říkal: „Nikoli, nepropadnete smrti, ale budete jako bohové.“ Ó ničemo, kde je tvoje „nikoli“? Hle, všichni umíráme a jako vody, které se nevracejí, se rozplýváme do země. Avšak hle, onomu přeukrutnému lupiči nestačilo, že zneuctěním připravil zmíněnou pannu o čest, ale nadto zprzněnou spoutal tvrdými provazy, uvrhl do temného žaláře a oslepil, aby napříště nespátřila svého snoubence. Co jiného se, moji bratři, rozumí provazy než strašlivé pouto hříchu, kterým je nešťastná duše bídne spoutána? Tímto provazem byl zajisté svázán žalámista, když říkal: „Provazy hříchů mne ovinuly.“ Sevřena tedy těmito provazy byla hříšná duše svržena do pekelného žaláře a jakoby slepá byla na věky vzdálena patření na Boha, podle toho, co se píše v knize Moudrosti: Oslepila je jejich špatnost. Potáčeli se, praví Jeremiáš, slepí po ulicích, potřísněni krví, totiž hříchu, a potácejíce se sestoupili nakonec do pekel. Jejím obrazem je Samson, který byl oslepen a bylo mu, uvězněnému v žaláři, poručeno mlít, protože hříšná duše, uvržená do pekelného žaláře, byla nucena snášet nejkrutější tresty. Že je zajisté v tomto žaláři spoután, poznal ten, který řekl: „Vyved' z žaláře mou duši!“

Bůh se však neopomněl slitovat a nezadržel ve svém hněvu své milosrdenství, protože podobenství vypravuje, že se onen urozený ženich, nezapomínaje na svou lásku ke snoubence, vydal do daleké země, aby hledal svou milovanou, zda by ji snad někde našel. Nezapomněl totiž na svou lásku k lidské duši boží Syn, který sladce promlouvá v Jeremiášově proroctví: „Miloval jsem tě odvěkou láskou, proto jsem tě milosrdně k sobě přivedl.“ A tamtéž praví: „Rozpomněl jsem se na tebe maje útrpnost s tvým mládím a s láskou tvého zasnoubení“, kterou jsem tě totiž

dilexi. Et ideo in regionem longinquam proficisci voluit, dum a Patre exiens per assumptionem carnis in mundum venit. Qui mundus congrue longinqua regio dicitur, quia per scelerum flagicia a divina clemencia elongatur. Longe quippe a peccatoribus salus, dudum propheta cecinit, et quanta inter Deum et hominem fuerit distancia, propalavit. 5

Sed tamen hanc longinquitatem itineris Unigenitus Patris non respuit, sed amore sponse victus in mundum veniens XXX duobus annis inter homines homo mansit. Ubi quantos labores et erumpnas sustinuerit, prius omnis creata lingua deficiet, quam congruenter exprimere quicquam sciet. In persona etenim Salvatoris David loquitur, ubi ait: „Pauper sum ego et in laboribus a iuventute mea.“ Cui si forsitan credere nolueris, quid ipse Dominus loquitur audire nullatenus pigriteris; in Matheo Vulpes, inquit, foveas habent et volucres celi nidos, filius autem hominis non habet, ubi caput suum reclinet. Unde beatus Bernardus in sermone quodam ait: „Volve et relegere diligenter vitam Salvatoris et nichil invenies ab utero virginis usque ad patibulum crucis nisi stigmata paupertatis.“ 10 15

Tot igitur conflictus pro amica sua contra hostem antiquum commisit, quot passionum angustias in hac vita sustinuit. 20

In conflictibus autem memoratis variis armorum instrumentis usus est, ut victoriosius illam eriperet, pro qua gloriosius decertaret.

Que profecto arma devocio fidelium venerari instituit, quod etiam in concilio Lucdunensi providencia summi pontificis approbavit. 25

Hec nunc arma proferamus in medium et Scripture testimonio roboramus. Sic enim oportuit Cristum pati et ita intrare in gloriam suam, ut nos quoque induceret misericorditer in gloriam alienam. 30

4 psalm. 118,155 – 7 cf. Ioh. 1,14; 18 – 12 psalm. 87,16 – 14 Matth. 8,20 – 17 cf. Petrus Comestor, Sermo IX, PL 198,1746 – 29 Luc. 24,26

miloval. A proto se chtěl vydat do daleké země, když vyšel od Otce a v lidském těle přišel na svět. Svět se vhodně nazývá dalekou zemí, protože se hanebnými zločiny vzdaluje od božské laskavosti. Vzdálena je ovšem od hříšníků spása, pěl kdysi prorok a zjevil, jak velká je vzdálenost mezi Bohem a člověkem.

Jednorozený Syn Otce však přece neodmítl podniknout tuto dalekou cestu, ale přemožen láskou ke snoubence přišel na svět a zůstal po třicet dvě léta jako člověk mezi lidmi. Každý lidský jazyk dříve ochabne, než bude umět nějak vhodně vyjádřit, jak velké útrapy a strádání tu snášel. V osobě Spasitelově mluví totiž David tam, kde říká: „Já jsem ubohý a ve strastech od svého mládí.“ Nechceš-li mu snad uvěřit, neleň nikterak vyslechnout, co praví sám Pán; v Matoušově evangeliu říká: Lišky mají doupata a nebeští ptáci hnízda, syn člověka však nemá, kde by hlavu složil. Proto svatý Bernard v kterémsi kázání praví: „Čti a znovu pečlivě pročítej Spasitelův životní běh a nenajdeš od lůna Panny až po kříž nic než znamení chudoby.“

Tolik tedy bojů svedl pro svou přítelkyni proti dávnému nepříteli, kolik utrpení a úzkostí zakusil v tomto životě.

V uvedených bojích pak užil různých druhů zbraní, aby co nejdříve osvobodil tu, pro kterou co nejslavněji bojoval.

Zbožní věřící ovšem ustanovili tyto zbraně uctívat, což také schválil prozíravý papež na lyonském koncilu.

Uvedme nyní tyto zbraně a potvrďme je svědectvím Písma. Tak totiž musil Kristus trpět a tak vejít do své slávy, aby také nás uvedl milosrdně do cizí slávy.